

WIERA GLIŃSKA

KILKA UWAG. O NAUCZANIU TEKSTÓW TECHNICZNYCH
NA LEKTORATACH JEZYKA ROSYJSKIEGO

Lektoraty języka rosyjskiego w uczelni technicznej mają za zadanie nie tylko nauczyć studentów posługiwać się językiem rosyjskim w zakresie tematyki z życia codziennego, lecz również wdrożyć studentów do samodzielnej lektury tekstów technicznych, a także nauczyć posługiwania się rosyjską terminologią techniczną.

Aby osiągnąć ten cel, lektor języka rosyjskiego musi dobrać odpowiednie teksty techniczne z uwzględnieniem kierunku studiów.

Przy audytoryjnej pracy z tekstem technicznym cała grupa studentów musi posiadać ten sam tekst, natomiast do samodzielnej pracy pozalekcyjnej studenci dobierają sami teksty techniczne popularnonaukowe bądź z zakresu swojej specjalności lub według zainteresowań.

Lektorzy rusycyści Studium Języków Obcych Politechniki Śląskiej w Gliwicach obecnie są w trakcie wydawania lub też przygotowywania tekstów technicznych do nauki języka rosyjskiego, dlatego też do tego czasu korzystali z tekstów wydawanych przez inne uczelnie oraz z oryginalnych tekstów rosyjskich,

np. "Fizyka dla kl. VI i VII" Pioriszkina, "Elementarnyj kurs fiziki" Landzbiurga, "Fizika" Ter - Oganiana, "Fizika" Sokolowa, "Soprotiwlenije matieriałow", "Riezanie matałłow" i innych z dziedziny górnictwa, budownictwa itp.

Teksty techniczne należy przerabiać obok tekstów o tematyce z życia codziennego. Pierwszy semestr nauki języka rosyjskiego powinien być poświęcony tylko tematyce z życia codziennego, a to dlatego, że w pierwszym semestrze musi nastąpić pewne wyrównanie poziomu słuchaczy. Na lektoraty przychodzą studenci o zróżnicowanym stopniu opanowania języka rosyjskiego. Wiele z nich, tych mniej zaawansowanych, nie poradziłoby sobie z trudnościami, które stwarza tekst techniczny.

Natomiast już od drugiego semestru nauki języka należy wprowadzać teksty techniczne i systematycznie pracować nad nimi, gdyż posługiwanie się językiem obcym tylko w zakresie tematyki z życia codziennego nie gwarantuje jeszcze w pełni rozumienia informacji płynącej z ustnych i pisemnych źródeł w tym języku.

Przeprowadzone w ostatnim czasie badania wykazują, że materiał oparty na tematyce z życia codziennego i tematyce literackiej zawiera nie więcej niż 25% słów, które występują w tych samych znaczeniach i w tych samych połączeniach wyrazowych co w specjalistycznych tekstach technicznych. Istnieją również bardzo istotne różnice w budowie zdań i w typach związków wyrazowych w tekstach ogólnych i naukowo-technicznych.

Badania przeprowadzone nad terminologią rozwiąły mit o jej wielkiej wspólności w językach europejskich, ponieważ nawet w najbardziej internacjonalnej terminologii, jaką jest terminologia medyczna, spotyka się w języku angielskim 900 terminów,

utworzonych nie od łacińsko-greckich rdzeni. W górnictwie na przykład, na 30 000 angielskich terminów tylko 1854 (co równa się 6%) stanowią słowa-terminy o wspólnym rdzeniu z językiem rosyjskim. Oprócz tego jest dość duża ilość wieloznacznych terminów, złożonych terminów i różnego rodzaju trudnych do rozszyfrowania skrótów, utworzonych według różnorodnych modeli.

Język polski zawiera również dość pokaźną ilość terminów o brzmieniu wręcz przeciwnym niż w języku rosyjskim. Wystarczy porównać tylko niektóre dziedziny wiedzy np. geometria, matematyka, aby się przekonać o różnicach (linia prostopadła - перпендикуляр, stożek - конус, całka - интеграл itd.).

Stąd też wpływa konieczność wykorzystywania tekstów technicznych i ich odpowiedniego doboru.

Na początkowym etapie celowym jest pracować z tekstami technicznymi, dostosowanymi pod względem naukowym do poziomu studentów I roku.

Przy tym pod względem stylu teksty winne być zbliżone do stylu naukowej prozy (teksty z podręczników różnych dyscyplin), a nie do stylu popularnonaukowego, gdyż literatura popularnonaukowa, będąca dostępną pod względem treści, nie jest zbyt dostępną pod względem językowym. Tekst naukowy zawiera dużo terminów i ogólnonaukowego słownictwa oraz typowych dla naukowego stylu zwrotów składniowych. Teksty popularnonaukowe zaś dają duże możliwości dla doskonalenia umiejętności językowych słuchaczy, lecz w nich jest mniejsza koncentracja leksykalnych i składniowych cech stylu naukowego.

Korzystnie z tekstów naukowych czy też popularnonaukowych zależy od poziomu grupy studenckiej. Jeśli czytanie specjali-

stycznej literatury nastęca trudności studentom, należy zwracać większą uwagę na czytanie tekstów naukowych. Teksty te winne być objętościowo niewielkie i stosunkowo proste pod względem treści.

Jeśli chodzi o treść dobieranych tekstów, to w początkowym okresie należałoby wykorzystać rozdziały, zawierające opisy działających urządzeń (przyrządów, aparatów, maszyn) stosowanych w danej gałęzi techniki.

Takie rozdziały będą bardziej dostępne studentom młodszych semestrów nauki niż artykuły o teoretycznym ukierunkowaniu. Ponadto ich treść może być wyrażona w ilustracjach, co daje możliwości stosować w szerszym zakresie ustne formy pracy w oparciu o pogładowość. Ma to szczególne znaczenie wtedy, gdy celem nauczania jest czynne opanowanie języka.

Stosując tę lub inną formę pracy należy przeanalizować tekst, na którym będziemy opierać się.

Przy trudnym pod względem treści tekście stosować się będzie odpowiedzi na ogólne, alternatywne lub specjalne pytania. Natomiast łatwiejsze teksty techniczne pozwalają na stosowanie nie tylko pytań i odpowiedzi, lecz także streszczenia lub opisu jakiegoś doświadczenia czy przyrządu i jego zastosowania.

Można stosować również bardziej złożone twórcze formy pracy. Jedną z najbardziej ożywionych i ciekawych form pracy jest pogadanka lub dyskusja.

Tematem takich dyskusji mogą być informacje o odkryciach, wynalazkach i osiągnięciach naukowych. Wybierając temat do dyskusji należy uwzględniać wiadomości i zainteresowania studentów, np. z chemikami można przeprowadzić rozmowę o zastosowa-

niu polimeryjnych materiałów, z elektrykami lub energetykami o elektrowniach atomowych. Taką pogadankę trzeba koniecznie dokładnie przygotować, podać studentom potrzebny materiał językowy, a sam wykładowca powinien zapoznać się z materiałem merytorycznym w takim stopniu, aby móc kierować dyskusją.

Jedną z form pracy, wdrażającą studentów do mówienia w języku rosyjskim, są samodzielnie przygotowywane referaty techniczne.

W tym celu poleca się studentom starszych semestrów nauki języka przygotowanie referatu technicznego i wygłoszenie go przed grupą.

Jak było już wspomniane wyżej, studenci sami dobierają teksty z interesującej ich dziedziny. Przygotowują oni referat ustny przeciętnie na 10 minut. Przy wygłaszaniu referatu mogą posługiwać się planem w punktach. Niektórzy studenci dla ułatwienia sobie nauczanie się referatu sporządzają konspekt - streszczenie, który jednak na czas wygłoszenia referatu oddają lektorowi prowadzącemu zajęcia. Lektor daje polecenia grupie uważnie słuchać referatu i notować pewne ciekawsze momenty. Sam lektor również uważnie przysłuchuje się mówiącemu, poprawia na bieżąco popełnione przez referującego błędy ortoepiczne, ewentualnie gramatyczne, starając się jednak jak najmniej ingerować, aby nie rozpraszać uwagi mówiącego i słuchających. Większość swoich uwag pozostawia na potem, tzn. po wygłoszeniu referatu. Zazwyczaj po referacie następuje omówienie-dyskusja. Studenci stawiają pytania referującemu, dotyczące treści referatu, jak również zagadnień zbliżonych do tematyki referatu. Na wszystkie te pytania "prelegent" musi odpowiedzieć. Później następuje ocenianie przez studentów wy-

stąpienia kolegi. W końcu głos zabiera lektor, zwracając uwagę na pozytywy i negatywy w wystąpieniu, oceniając stopień przygotowania referatu zarówno pod względem treści jak i formy języka. Zwraca uwagę na popełnione błędy stylistyczne, gramatyczne i wespół z grupą ocenia wystąpienie.

Dyskusje te na ogół są bardzo żywe, interesujące. Studenci aktywnie uczestniczą w lekcji, tym samym zdobywając nawyki w mówieniu na tematy techniczne.

Można zauważyć, że bardziej ożywione dyskusje są wtedy, gdy problem jest znany studentom. Wtedy dyskusja poszerza zagadnienie poruszane przez referującego.

Należy zaznaczyć, że całą tą rozmową kieruje lektor: poprawia błędy, ukierunkowuje dyskusję przez stawianie pomocniczych pytań itp.

Do referatów technicznych teksty muszą być niezbyt trudne, zawierające leksykę raczej ogólnotechniczną, nie wąskospecjalizacyjną, gdyż to ułatwia studentom zrozumienie tekstu i późniejsze jego nauczanie się.

Tekst, którego studenci nie rozumieją bez słownika, nie nadaje się do referatu, gdyż zabiera studentowi dużo czasu i zniechęca do pracy.

W pierwszym okresie nauki, kiedy studenci nie nabyli jeszcze nawyków w swobodnym wypowiedzianiu się na tematy z życia codziennego i ze swojej specjalności, zaleca się im przygotowanie lektury domowej w postaci poprawnego czytania i przygotowanego ustnego tłumaczenia. W następnym semestrze w oparciu o te teksty mogą oni przygotowywać referaty. Referaty techniczne - są to formy pracy samodzielnej studenta. Jednakże

do samodzielnej pracy nad tekstem musi lektor przygotować studentów. I to odbywa się na lektoratach w czasie pracy z tekstami technicznymi przy użyciu różnych form i środków.

LITERATURA

- [1] FILOCHOWSKA A. - Wdrażanie do lektury tekstów zawodowych w technikum. Język rosyjski 1969 r. nr 2 str. 41-45.
- [2] Dokład prof. Z.M. Cwietkowej na IX Międzynarodnym seminarium nauczycieli języka rosyjskiego wyższych uczelni w krajach socjalistycznych "Obuczenie innostrannym jazykam w niejazykowych wuzach (Konspekt własny).
- [3] DŻAGACPANIAN D. - Priepodawanie rosyjskiego języka w wuzach Armenii. Russkij jazyk w nacjonalnoj szkole. 1966 r. nr 2.
- [4] KLIMOWA A. - Iz opyta wnieaudиторной работы so studentami. Russkij jazyk w nacjonalnoj szkole, 1967 r. nr 1.
- [5] SIETIC F. - N.K. Krupskaja o metodikie priepodawania rosyjskiego języka w nierusskich szkołach. Russkij jazyk w nacjonalnoj szkole, 1969 r. nr 1.
- [6] OLIENIEWA S. - O priepodawanii domaszniego cztenija na niefikołogiczeskich fakultietach. Russkij jazyk w nacjonalnoj szkole, 1969 r. nr 1.
- [7] WISZNIAKOWA T. - Situatiwnyje upražnienija pri obuczieniji ustnoj rieczii po spiecjalnosti. Russkij jazyk w nacjonalnoj szkole, 1969 r. nr 3.
- [8] SINIAWSKAJA E.W. - Opyt pierpodawania inostrannyh jazykow w techniczeskich wuzach. Izd. Mosk. Uniwiersitietu 1966 r.